

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ПРИВРЕДЕ

WORLD BANK GROUP
Finance & Markets

ПОБИЈАЊЕ ПРАВНИХ РАДЊИ СТЕЧАЈНИХ ДУЖНИКА

Uz podršku Švajcarskog sekretarijata za ekonomske poslove SECO

ШТА ЈЕ ПОБИЈАЊЕ ПРАВНИХ РАДЊИ

Одредбе о побијању дужникових правних радњи - принудни прописи дефинисани у интересу свих поверилаца.

Институт облигационог права који ван стечаја има за циљ намирење само једног повериоца, док побијање у стечају служи за намирење свих стечајних поверилаца. Могућност побијања правних радњи стечајног дужника не значи да се повериоци не могу уопште намиривати пред стечај, већ да то само не могу чинити на штету осталих поверилаца истог дужника.

Циљ је заштита интереса поверилаца у стечају у смислу отклањања штетних последица побијаних правних радњи према повериоцима и стварања услова за њихово равномерно намирење.

ЗАКОН О СТЕЧАЈУ (119 – 130)

Општи услови побијања правних радњи:

- да се наведеним правним пословима и другим правним радњама **нарушава равномерно намирење стечајних поверилаца** или
- да се наведеним правним пословима и другим правним радњама **оштећују повериоци** или
- да се наведеним правним пословима и другим правним радњама **поједини повериоци стављају у погоднији положај.**

Врсте побијања правних радњи:

- **уобичајено намирење;**
- **неуобичајено намирење;**
- **непосредно оштећење поверилаца;**
- **намерно оштећење;**
- **правни послови без накнаде или уз незнатну накнаду.**

ПРЕДУСЛОВИ ЗА УСПЕШНО ПОБИЈАЊЕ

- Благовремено подношење предлога за покретање стечајног поступка;
- Обезбеђивање новчаних средстава за иницирање поступака за побијање правних радњи;
- Иницирање побијања правних радњи од стране стечајног управника (увек када процени да су за то испуњени услови);
- Обезбеђивање доказне документације за иницирање побојних тужби.

ПРОБЛЕМИ У ПРАКСИ

- Незаинтересованост поверилаца за подношење предлога за отварање стечајних поступака;
- Отварање стечајних поступка после вишегодишње блокаде када је готово целокупна имовина стечајних дужника оптерећена заложним и разлучним правима;
- Недостатак новчаних средстава за подношење побојних тужби;
- Неспремност поверилаца да финансирају трошкове вођења парничних поступака за побијање правних радњи;
- Оскудност књиговодствене, финансијске и пословне документације стечајног дужника као неопходни доказни материјал у парничним поступцима.

НАЈЧЕШЋИ СЛУЧАЈЕВИ ПОБИЈАЊА У ПРАКСИ

(члан 123. и 124. Закона о стечају)

Услед незаинтересованости поверилаца за подношење предлога за покретање стечајних поступака, већина истих се отвара након протеча више година, услед чега се институт побијања правних радњи у пракси најчешће своди на:

- побијање правних послова закључених у последњих пет година пре подношења предлога за покретање стечајног поступка или после тога, са намером оштећења једног или више поверилаца (**намерно оштећење из одредбе члана 123. Закона о стечају**) и
- **побијање правних послова стечајног дужника без накнаде или уз незнатну накнаду** предузетих у последњих пет година пре подношења предлога за покретање стечајног поступка (члан 124. Закона о стечају).

У пракси се ова два института врло често комбинују с обзиром да захтевају испуњење истог објективног услова који се односи на време закључења побијаног правног посла у односу на датум подношења предлога за покретање стечајног поступка.

Нацрт измена Закона о стечају у овом сегменту.

НАМЕРНО ОШТЕЋЕЊЕ ПОВЕРИЛАЦА

Судска пракса показује да доказивање присуства субјективног момента - намере оштећења и знања намере сауговорача стечајног дужника представља тежак задатак (и за тужиоца и за туженика у зависности на коме је терет доказивања);

Сама блокада текућег рачуна у време закључења посла не ствара претпоставку да је стечајни дужник био неспособан за плаћање.

Законска претпоставка о знању намере која пребацује терет доказивања на туженика - противника побијања олакшава посао стечајном управнику али исти приликом подношења побојне тужбе мора да пружи доказе на околност да је сауговорач стечајног дужника знао да стечајном дужнику прети неспособност плаћања и то у тренутку предузимања побојне радње, што опет подразумева доказивање чињеница које указују на претећу неспособност плаћања стечајног дужника у то време;

Према актуелном српском законодавству претећа неспособност плаћања постоји ако стечајни дужник учини вероватним да своје већ постојеће новчане обавезе неће моћи да испуни по доспећу.

ПРАВНИ ПОСЛОВИ БЕЗ НАКНАДЕ ИЛИ УЗ НЕЗНАТНУ НАКНАДУ

Послови предузети у последњих пет година пре подношења предлога за отварање стечајних поступка;

Најчешћи случајеви у пракси - побијање уговора о јемству, уговора о приступању дугу, заложних изјава;

Правна природа уговора о јемству – теретан или бестеретан уговор?

- **Аргументи једне стране** - уговор о јемству се дефинише као бестеретан правни посао јер насупрот јемчевој обавези не постоји корист коју јемац очекује од друге уговорне стране – повериоца;
- **Аргументи друге стране** - уговор о јемству је теретан уговор јер јемац приликом закључивања уговора о јемству нема намеру дарежљивости (уговор о јемству је акцесорне природе, која га чини зависним у односу на уговор између повериоца и дужника);
- **Примери из судске праксе;**
- **Специфичност размишљања код давања обезбеђења од стране матичног друштва за кредит који узима зависно друштво.**

ДЕЈСТВА ПОБИЈАЊА ПРАВНИХ РАДЊИ

- Побијени правни посао односно правна радња нема дејство према стечајној маси;
- Противник побијања је дужан да у стечајну масу врати сву стечену имовинску корист на основу побијеног посла или друге радње;
- У случају враћања новчане противвредности ствари у стечајну масу, стечајној маси односно стечајном дужнику припада и законска затезна камата.
- У сваком конкретном случају приликом досуђивања камате треба водити рачуна о савесности странака.

РАЗЛИКЕ У ПОСЛЕДИЦАМА НИШТАВОСТИ И ПОБИЈАЊА ПРАВНИХ РАДЊИ

Значајне разлике у последицама ништавости правних послова и дејствима побијених правних послова у погледу права противника побијања одосно туженог из ништавог правног посла;

Закон о стечају

Након враћања имовинске користи стечене на основу побијеног правног посла или побијене правне радње, противник побијања има право да остварује своје противпотраживање као стечајни поверилац, подношењем накнадне пријаве потраживања.

Закон о облигационим односима

У случају ништавости уговора свака уговорна страна дужна да врати другој све оно што је примила по основу таквог уговора, а ако то није могуће, или ако се природа оног што је испуњено противи враћању, има се дати одговарајућа накнада у новцу, према ценама у време доношења судске одлуке, уколико закон што друго не одређује.

ДИЛЕМЕ

(проблеми у пракси)

- Није предвиђен рок за подношење накнадне пријаве потраживања;
- Није дефинисан моменат од којег се рачуна рок нити да ли исти има преклузиван карактер;
- Враћање примљеног по основу ништавог правног посла је обавеза стечајне масе или стечајно потраживање?
- Не/могућност примене аналогије са дејством побијања правног посла из одредбе члана 130. Закона о стечају, у смислу дозвољавања подношења накнадне пријаве потраживања;
- Примери из праксе код ништавости уговора о купопродаји и значај питања у стечајном поступку.

ДЕЈСТВО ПОБИЈАЊА НА СТАТУС ХИПОТЕКАРНИХ ПОВЕРИЛАЦА

Недостатак законског решења у погледу дејстава побијања на статус хипотекарних поверилаца када се непокретност врати у стечајну масу. У пракси је могуће више ситуација:

- да постоје заложни повериоци (без потраживања према стечајном дужнику);
- да постоје разлучни повериоци (који су поднели условну пријаву);
- да поверилац са утврђеним потраживањем у стечајном поступку након успешног побијања нема разлучно право на непокретности која је враћена у стечајну масу (јер није поднео пријаву разлучног права с обзиром да је непокретност била у својини трећег лица а да, примера ради, није знао да отуђење између дужника и трећег лица може бити предмет побијања).

Разлучни поверилац није противник побијања са правом подношења накнадне пријаве, у смислу садржине одредбе члана 130. Закона о стечају.

ЗАКЉУЧАК

Циљ стечајног поступка јесте најповољније колективно намирење стечајних поверилаца остваривањем највеће могуће вредности стечајног дужника, односно његове имовине.

Дужност стечајног управника да иницира побијање правних радњи установљена у циљу заштите интереса поверилаца који су једнаки, у оквиру истог исплатног реда.

Дилеме стечајних управника и судова у погледу описаних неодречености потребно је разрешити свеобухватнијим законским решењем.